NETWERK TOEGANKELIJKE VOEDSELGEMEENSCHAPPEN 2026

GIDS VOOR EEN TOEGANKELIJKE TUIN

square wise

DE 7 VINKJES VAN TOEGANKELIJKE VOEDSELTUINEN

Op basis van exclusieve interviews van tuinders uit het hele land

INCLUSIVITEITS KOMPAS

Werkvorm om samen nieuwe ideeën te ontwikkelen en focus te kiezen

INSPIRATIE EN STAPPENPLAN

Twee flyers voor inclusieve communicatie op de tuin en richting gemeente

Deze gids is ontstaan naar aanleiding van de werkgroep: Netwerk toegankelijke voedselgemeenschappen

Het netwerk verbindt lokale voedselinitiatieven, onderzoeers en beleidsmakers om de voedseltransitie inclusiever en rechtvaardiger te maken

Kerngroep bestaat uit:
Universiteit Leiden, Tuin Kansrijk, Stadslandbouw Amsterdam, De Groentegaard en Squarewise

Gefinancieerd door Klimaat Initatief Nederland

Ben je ook bezig met dit onderwerp? Dan komen we graag met je in gesprek

info@squarewise.nl

KIN Klimaatonderzoek Initiatief Nederland

square wise

INHOUD

VOL VOORBEELDEN UIT DE PRAKTIJK

3 INTRODUCTIE: WAAROM DEZE GIDS?

Inclusieve plek & eerlijke toegang tot voedsel

Belangrijke begrippen

5 WELKE ROL WIL JE SPELEN?

De rol van de tuinder in een inclusief voedselsysteem

6 WIE WIL JE BEREIKEN?

Leer je doelgroep kennen

MET HET INCLUIVITEITSKOMPAS

7 STAPPEN NAAR TOEGANKELIJKE TUINEN

7 *Stem je communicatie af op je doelgroep*

8 *Hoe kom je voorbij je eigen bubbel?*

9 *Vergroot de emotionele betrokkenheid op de tuin*

10 *Culturele erkenning*

11 *Betaalbaar voedsel, met een haalbaar financieel model*

12 *Flexibele distributie van je oogst*

13 *Zeggenschap voor vrijwilligers en (mogelijke) aandeelhouders*

14 *Inclusie kompas & handige reflectievragen*

18 VOORUITBLIKKEN

Stappen zetten met je gemeenschap

Interessante links

square wise

Betrokken locaties

6 FOOD FREEDOM
Amsterdam Zuid-Oost

12 STADSTUINDERIJ NOORDOOGST
Amsterdam

13 I CAN CHANGE
Amsterdam

1 LEKKER NASSUH
Den Haag

9 DE NIEUWE RONDE
Wageningen

11 TUINDERIJ DE STROOM
Hemmen

2 MOESTUIN UTRECHT
Lunetten

4 VOEDSELTUIN ROTTERDAM
Delfshaven

15 EETMEERBOSCH
Nijmegen

5 BUURTTUIN DAKPARK
Rotterdam

3 DE GRAAFSCHE AKKER
Den Bosch

7 CSA GAGELGAARD
Utrecht Overvecht

8 CSA KANSRIJK
Groenekan

14 CSA KOPPELSTEEDE
Utrecht Lunetten

10 VOEDSELTUIN OVERVECHT
Utrecht

INTRODUCTIE: inclusieve plek & eerlijke toegang tot voedsel

Waarom deze gids?

In heel Nederland zetten honderden tuinders, vrijwilligers en initiatiefnemers zich dagelijks in om gezond, lokaal en duurzaam voedsel te verbouwen. Ze creëren plekken waar mensen samen werken, leren, eten en elkaar ontmoeten. Daarmee leveren voedselinitiatieven meer dan groenten alleen. Ze versterken buurten, vergroten voedselvaardigheden en brengen mensen opnieuw in contact met de aarde en elkaar. Toch herkennen veel tuinders dezelfde vraag: **We willen graag een bredere groep mensen bereiken, maar hoe doe ik dat?**

Tijdens mijn stage bij Squarewise bezocht ik voedselinitiatieven verspreid door Nederland, en hadden we drie inspirerende bijeenkomsten met het Netwerk Toegankelijke Voedsellandschappen (mogelijk door een subsidie van het KIN). Deze stage deed ik voor de studie Organising Social Impact (UU), die gaat over rechtvaardige maatschappelijke oplossingen. Ik sprak met tuinders, vrijwilligers, oogstdeelnemers én mensen die juist níét deelnemen. Overal hoorde ik dezelfde ambitie van tuinders: voedsel toegankelijk maken voor meer mensen. Maar ik zag ook dezelfde worstelingen: beperkte tijd, beperkte middelen en de vraag waar je eigenlijk moet beginnen.

Om alle waardevolle ervaringen en tips van tuinen ook met jullie te delen, hebben we deze gids gemaakt. Toegankelijkheid ontstaat door veel kleine keuzes die je iedere week maakt. Welke woorden gebruik je? Wie mag meedenken? Welke groenten verbouw je? Hoe wordt voedsel verdeeld? En met wie werk je samen? Wij nemen je mee in 7 strategieën. Niet iedere tuin hoeft alles te doen. Juist een divers landschap van voedselinitiatieven maakt een voedselsysteem sterker. Gebruik dit document daarom niet als checklist, maar als inspiratie. Kies de ideeën die passen bij jouw tuin, jouw energie en jouw gemeenschap.

Je vind hier tips, reflectievragen, en voorbeelden uit de praktijk van andere tuinders. Ook staan er diverse links naar nuttige kennisbronnen (**pagina 19**). Ik hoop dat de voorbeelden uit dit document je kunnen prikkelen om nieuwe stappen te zetten richting een toegankelijke tuin. Het is een leidraad die je ook kunt delen met je gemeenschap. Het inclusie kompas op **pagina 10** kun je zelfs samen topassen. Mocht je vragen hebben, of zelf een ervaring of uitdaging willen delen met andere tuinders, dan kun je in deze Signal App stappen.

"Ik wens je veel plezier met lezen, en met nieuwe mensen inspireren over gezond, lokaal voedsel!"

Amarins de Vries
Stagiaire Squarewise

Inclusiviteit werd in de bezoeken vaak opgevat als "meer verschillende mensen op de tuin". Tegelijk bleek dat er soms veel diversiteit is in de groep bezoekers, maar dat juist de groep die het voedsel afneemt (via een pakket of aan het eind van de dag als vrijwilliger mee naar huis) vaak hoogopgeleide mensen met tijd om te oogsten en voldoende geld te besteden zijn.

Lokale voedselinitiatieven kunnen ook bijdragen aan voedselrechtvaardigheid op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door juist zoveel mogelijk gezond, lokaal voedsel bereikbaar te maken voor huishoudens die rondkomen van een minimum inkomen.

2 vormen van toegankelijkheid

1) Toegang tot de plek: Denk aan een buurttuin waar mensen elkaar ontmoeten en samen lunchen, nieuwe vaardigheden leren over voedsel verbouwen en over wat biologisch voedsel is. Dit voedselinitiatief draagt bij aan welzijn, verbondenheid en voedselvaardigheden.

2) Toegang tot gezond voedsel: een productieve tuinderij, die grote hoeveelheden groenten produceert en verspreidt, kan zorgen dat meer huishoudens de kans krijgen om lokaal eten te oogsten.

7 strategieën & het inclusie kompas

De zeven strategieën in deze gids zijn gebaseerd op ervaringen van diverse voedseltuinen, initiatiefnemers en de drempels die deelnemers of bezoekers ervaren. Dat hebben we samengevoegd tot zeven knoppen waaraan je kunt draaien voor een inclusiever voedselsysteem. Je kiest waar je aan wil werken, afhankelijk van de missie, mogelijkheden en energie van jouw tuin. Sommige strategieën kun je morgen al toepassen, andere vragen samenwerking met vrijwilligers, buurtbewoners of organisaties uit de omgeving.

Om je daarbij te helpen vind je in deze gids het **Inclusie kompas (pagina 14)**: een praktische tool die je samen kunt invullen met tuinders, vrijwilligers, oogstdeelnemers of bestuursleden, om met elkaar aan de slag te gaan met toegankelijkheid vergroten. Dat kan aan de hand van deze 7 thema's →

Deze gids is gebaseerd op onderzoek bij verschillende voedselinitiatieven in Nederland. Het overzicht daarvan zag je op ***pagina 2****.*

Inclusie kompas *(meer op pagina 14)*

- ✓ Passende communicatie
- ✓ Samenwerkingen voorbij je eigen bubbel
- ✓ Emotionele betrokkenheid op je tuin
- ✓ Erkenning van voedselculturen
- ✓ Betaalbaar voedsel, haalbaar financieel model
- ✓ Flexibele distributie van je oogst
- ✓ Zeggenschap voor vrijwilligers en deelnemers

Belangrijke begrippen

Toegankelijkheid: *Toegankelijkheid gaat over de vraag of mensen daadwerkelijk mee kunnen doen. Dat betekent niet alleen dat een tuin fysiek bereikbaar is of betaalbaar, maar ook dat mensen begrijpen hoe de tuin werkt en dat deelname past bij hun dagelijks leven. Toegankelijkheid wordt beïnvloed door praktische, sociale, culturele en financiële factoren.*

Diversiteit: *Diversiteit gaat over de verschillen tussen mensen die betrokken zijn bij een voedselgemeenschap. Denk aan verschillen in leeftijd, inkomen, culturele achtergrond, opleiding, gezinssituatie, gezondheid of voedselcultuur. Diversiteit beschrijft wie er aanwezig is, maar zegt op zichzelf nog niets over hoe welkom of gelijkwaardig mensen zich voelen.*

Inclusiviteit: *Inclusiviteit is het proces waarin mensen met verschillende achtergronden daadwerkelijk kunnen meedoen, invloed hebben en zich erkend voelen. Een inclusieve voedselgemeenschap sluit aan bij uiteenlopende behoeften, maakt ruimte voor verschillende vormen van deelname en waardeert verschillende kennis, ervaringen en voedselculturen. Inclusiviteit is daarmee geen einddoel of eigenschap van een tuin, maar iets waar je als gemeenschap voortdurend samen aan werkt.*

Voedselcultuur / voedselpraktijk: *Met een voedselcultuur bedoel ik alle gewoontes en voorkeuren rondom eten. Denk aan welke groenten mensen gewend zijn te eten, hoeveel tijd ze hebben om te koken, waar ze boodschappen doen, met wie ze eten, hoeveel geld beschikbaar is en welke smaken, recepten en tradities belangrijk zijn. Dit gaat verder dan culturele verschillen, het gaat over kookvaardigheden en dagelijkse routines.*

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

Tuinderij De Stroom (Hemmen) kiest bewust voor een model waarin voedselproductie centraal staat. Door te werken met 3 ervaren tuinders kunnen ze behoorlijk veel voedsel produceren zonder vrijwilligers. Een deel van de producten (zoals uien en aardappelen) komt van biologische akkerbouwers, waarmee ze de prijs drukken.

Ze vullen wekelijks 500 pakketten en bieden dit aan op verschillende distributiepunten in o.a. Wageningen, Hemmen, Ede. De pakketten staan bij een aantal mensen in de schuur, op basis van vertrouwen worden de pakketten opgehaald. Op deze manier kunnen ze heel veel huishoudens bereiken, zonder dat elke oogstaandeelhouder naar de tuin moet komen. De gemeenschap ontstaat op deze distributiepunten en mensen kunnen vrijwillig helpen op de tuin.

Welke rol wil je spelen?

Voordat je aan de slag gaat met toegankelijkheid, is het goed om eerst even stil te staan bij de rol die jouw voedselinitiatief kan spelen voor een diverse voedselomgeving. Op de vorige pagina zag je dat toegankelijkheid van een voedseltuin 2 kanten heeft: toegang tot een groene plek & toegang tot gezond voedsel. Een tuin inclusiever maken kan dus ook op verschillende manieren.

Veel tuinders ervaren een spanning tussen tijd besteden aan diverse mensen ontvangen en tijd besteden aan voedsel produceren. ***'inclusiviteit heeft een prijs'*** (bijeenkomst Eetmeerbosch). Het kost tijd en geld om bijvoorbeeld rolstoelpaden aan te leggen, om actief mensen te werven die niet zo bekend zijn met voedseltuinen, om aandacht te besteden aan alle vrijwilligers die deelnemen en voldoende pauzes te houden passend bij ieders werktempo. Tegelijkertijd moeten gewassen worden geplant, geoogst en verkocht. De capaciteit van een tuinder is nu eenmaal beperkt.

Daarbij speelt ook de financiële realiteit een rol. Sommige tuinen zijn grotendeels afhankelijk van de verkoop van groenten om het inkomen van de tuinder te kunnen betalen (zoals CSAs). Andere voedselinitiatieven ontvangen financiering vanuit zorg, welzijn of participatie van de gemeente en hebben daardoor meer ruimte om begeleiding en betrekken van nieuwe bewoners centraal te stellen (zoals de Graafsche Akker & Dakpark Rotterdam). Deze verschillende verdienmodellen laten ook zien dat niet elke tuin dezelfde maatschappelijke rol kan of wil vervullen.

Er bestaat dus geen blauwdruk voor een inclusieve voedselgemeenschap. Iedere tuin maakt eigen keuzes die aansluiten bij de affiniteit van de tuinders. Juist daarom is het waardevol om eerst stil te staan bij de vraag: **Wat voor maatschappelijke meerwaarde wil onze tuin bieden?** Wil je vooral gezond voedsel bereikbaar maken? Wil je een ontmoetingsplek zijn voor de buurt? Een leerplek? Een zorgplek? Een plek voor klimaatadaptatie? Of een combinatie daarvan?

Reflectie moment: *Wanneer de rol van de tuin in de omgeving duidelijker is, wordt ook duidelijker aan welke knoppen je kunt draaien om de toegankelijkheid van je initiatief stap voor stap te vergroten.*

Verderop in dit document vind bijvoorbeeld je aanbevelingen / tips om:
→ Je distributie toegankelijker te maken (zie strategie 6)
→ De deelname op je tuin inclusiever te maken (zie strategie 3 & 4)
→ Te kiezen tussen verschillende vormen van financiële afhankelijkheid (zie strategie 5)

AAN WELKE TOEGANKELIJKHEID WIL JE WERKEN?

Er is geen goed of fout, maar werken aan beide met beperkte tijd is niet te doen. Maak daarom een bewuste keuze waar je op wilt focussen het komende jaar. Herevalueer bijvoorbeeld elk jaar/elke twee jaar

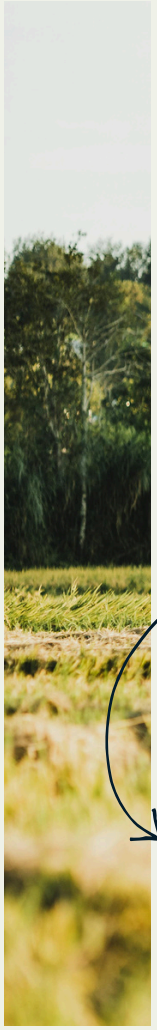
BESCHIKBARE TIJD

TOEGANG TOT DE PLEK

De plek zo inclusief en toegankelijk mogelijk maken voor verschillende doelgroepen dmv activiteiten, kennisdeling, communicatie, samenwerkingen, etc.

TOEGANG TOT GEZOND VOEDSEL

Gezond voedsel bereikbaar en toegankelijk maken voor iedereen. Veel gezond voedsel verbouwen, aandacht voor betaalbaarheid en samenwerkingen om het voedsel bij zoveel mogelijk doelgroepen toegankelijk te maken.

Wie wil je bereiken?

Veel voedselinitiatieven beginnen met organiseren van activiteiten. In plaats van nieuwe activiteiten organiseren, is het veel effectiever om te starten met luisteren naar een mogelijk nieuwe doelgroep: Wie wil je eigenlijk meer bereiken, en wat hebben die mensen nodig om zich welkom te voelen?

Voor je nieuwe mensen probeert te bereiken, is het waardevol om stil te staan bij de vraag 'wie bereikt je tuin eigenlijk al? Deze bewustwording helpt om concrete stappen te zetten richting grotere diversiteit. Tijdens dit onderzoek gaven heel veel tuinders aan dat hun tuin "een plek voor iedereen" is. Toch bleek er bij veel gesprekken dat vaak de stap wordt overgeslagen om te kijken welke doelgroep er niet / minder aanwezig is, die je wel graag wil bereiken.

Een handige methode om te kijken naar de diversiteit in je doelgroepen is het Rechtvaardigheidswiel van Klimaatrechtvaardig Rotterdam. Je kunt het gebruiken als startpunt. Of vul de lijst hiernaast aan →

Vervolgens kun je bewust kiezen welke doelgroep je graag meer aan wil spreken, passend bij jullie missie. Zoals: "we zouden graag meer jonge gezinnen bereiken" of "we willen graag meer nieuwe Nederlanders mee laten doen". Studenten, ouderen, mensen die nog nooit een moestuin bezochten, meer buurtbewoners, etc.

Maak bij voorkeur 2 keer een overzicht:

1. Wie komen er als deelnemer / vrijwilliger / bezoeker naar de plek? En wie nog niet?
2. Wie doen er actief mee met de voedselconsumptie? En wie nog niet?

Wie zie je op jouw tuin?

- ☐ Vooral buurtbewoners
- ☐ Vooral mensen met een hoge opleiding
- ☐ Vooral ouderen
- ☐ Vooral jonge gezinnen
- ☐ Mensen met verschillende culturele achtergronden
- ☐ Mensen met een kleine beurs
- ☐ Mensen met een beperking
- ☐ Mensen die alleen groenten ophalen
- ☐ Vrijwilligers
- ☐ Betaalde medewerkers
- ☐ Mensen met migratieachtergrond
- ☐ .....
- ☐ .....

Reflectievraag: *Welke mensen uit de omgeving komen nu nog niet langs als bezoeker of deelnemer?*

Je kunt ook nog verdergaan met uitwerken wie er een rol spelen rondom je tuin door **'asset mapping'**. Bij de Graafsche Akker in Den Bosch, een buitenbuurthuis, passen ze dit toe door te kijken uit welke straten mensen betrokken zijn, en waar nog helemaal niemand aan buren kan uitleggen wat de Graafsche Akker voor plek is. Met asset mapping kijk je naar bestaande kwaliteiten, organisaties en mensen die iets kunnen bijdragen aan je organisatie. Dat kan nieuwe samenwerkingen of nieuwe deelnemers opleveren! Meer leren? LSA bewoners geeft veel trainingen over het in kaart brengen van de kwaliteiten van je gemeenschap:

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

Op **Dakpark Rotterdam** leeft de ambitie om een plek te zijn waar mensen met mentale klachten rust kunnen vinden en herstellen door samen te tuinieren. De sociale functie staat daar centraal.

Bij **Stadstuinderij NoordOogst** kiezen Sven en Paul juist bewust om géén officiële zorgtuin te zijn. Hun energie ligt bij voedselproductie, het verbinden van buurtbewoners en het laten zien waar voedsel vandaan komt. Wanneer mensen via een participatietraject aansluiten, zijn ze van harte welkom, maar de tuin organiseert zich niet rondom zorg. Zoals Sven vertelde:
"Omdat we gewoon een mooi team hebben en mensen kunnen meedraaien. Zolang het niet een te grote groep wordt, werkt dat gewoon."

1. *Passende communicatie*

Tijdens mijn bezoek aan tuinen en gesprekken met mensen uit de omgeving viel iets op. Veel bewoners deelden dezelfde waarden als duurzame voedselinitiatieven. Ze wilden gezond eten, vers voedsel, een groene leefomgeving en een eerlijke manier van voedsel produceren. Toch voelden zij zich niet altijd aangesproken door de manier waarop voedselinitiatieven zichzelf presenteren.

Woorden als regeneratief, agro-ecologisch of biodiversiteit zijn voor veel tuinders heel vanzelfsprekend. Voor mensen die nog nooit onderdeel zijn geweest van een voedselinitiatief kunnen deze termen juist afstand creëren. Zij herkennen zich vaker in woorden als gezond, vers, onbespoten, natuurlijk voedsel (voor de buurt). Dat betekent niet dat je je idealen moet aanpassen. Wel dat je probeert aan te sluiten bij de taal van verschillende doelgroepen.

Communicatie gaat over meer dan woorden. De foto's op je website, sociale media of flyer vertellen minstens zoveel over wie zich welkom mag voelen. Mensen zoeken onbewust naar herkenning. Wanneer bezoekers zichzelf terugzien in het beeld van een tuin, wordt de stap om langs te komen vaak kleiner. Zie je alleen jonge, hoogopgeleide vrijwilligers met een oogstmand? Of zien bezoekers ook ouderen, gezinnen, kinderen, mensen met verschillende culturele achtergronden of mensen die vooral langskomen voor koffie?

Reflectievraag: *Welke motivaties van jouw beoogde doelgroep zou je méér aan kunnen spreken via je communicatie?*

UIT DE PRAKTIJK

Plaats eenvoudige instructies bij zelfoogst (zoals het bordje linksonder, waar duidelijk wordt uitgelegd hoe spinazie geoogst mag worden, op de **Graafsche Akke**r. (‘oogst de spinazie plantjes helemaal. Oogst ze om en om, zo kunnen ze nog wat groter groeien. +- 30 spinazieplantjes per makker’)

Ook op locatie kun je werken aan duidelijke communicatie zodat mensen je weten te vinden, en begrijpen wat het doel is van het voedselinitiatief. Denk aan duidelijke bewegwijzering. Bij I Can Change in Amsterdam staat er elke dag een bord op straat om mensen de weg te wijzen naar het tuincafé en de verstopte binnentuin.

Ook bij het Ecosysteem Overvecht wordt er betere bewegwijzering aangebracht, zodat bezoekers die daar naar de pluktuin of naar de speeltuin gaan, ook zien wat een CSA eigenlijk inhoudt.

Concrete tips

Bekijk je website alsof je de tuin nog nooit hebt bezocht. Zorg dat foto’s al een diverse representatie zijn, zodat diverse mensen die de website zien zich kunnen herkennen in de groep die aanwezig is. Dit helpt om de drempel te verlagen om je welkom te voelen.

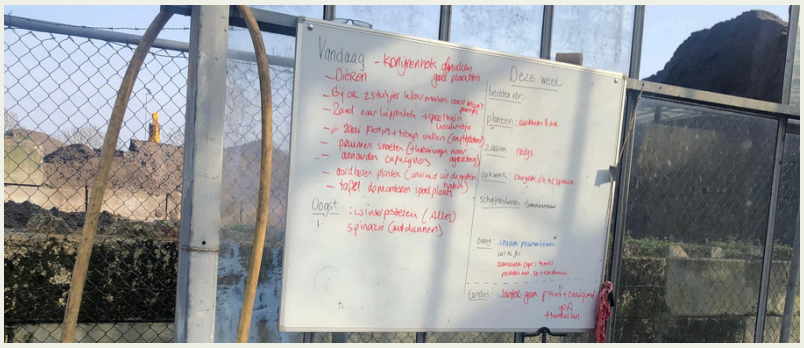
Gebruik eenvoudige taal. Bij gemeentes werken vaak communicatie- medewerkers die een hart hebben voor deze lokale initiatieven, die je kunnen helpen met jouw flyer of website in heldere taal schrijven.

Als laatste kun je nadenken via welke kanalen je communiceert. Denk goed na waar je je flyers verspreid, of of je je doelgroep online kunt bereiken. Wil je nieuwe mensen bereiken, leg dan flyers niet alleen bij het tuincentrum, maar bedenk specifiek andere plekken. Zoals een bibliotheek, buurthuis of café. Een tip die ik hoorde was om je voedseltuin ook eens te promoten via de nieuwsbrief van een buurthuis waar je een diner organiseert, of een andere lokale organisatie.

2. Samenwerking voorbij je bubbel

Deze gids is gebaseerd op onderzoek bij verschillende voedselinitiatieven in Nederland. Het overzicht daarvan zag je op ***pagina 2****.*

De meeste voedselinitiatieven trekken vanzelf mensen aan die al geïnteresseerd zijn in biologisch, lokaal of duurzaam voedsel. Dat is logisch: zij herkennen zichzelf in de taal, uitstraling en activiteiten van de tuin. Maar wanneer je ook andere bewoners wilt bereiken, blijkt uit dit onderzoek dat zij meestal niet vanzelf komen. Niet omdat ze geen interesse hebben in gezond voedsel, maar omdat ze de tuin niet kennen, zich niet aangesproken voelen of niemand kennen die er komt. Een Surinaamse vrouw die al 30 jaar in de wijk vlakbij de Voedseltuin Rotterdam woont, had nog nooit van het initiatief gehoord. Ze is net met pensioen, en heeft tijdens haar werkleven nooit iemand uit de wijk of haar omgeving gehoord over dit initiatief.

Inclusiviteit begint daarom niet op de tuin, maar in de wijk. Zoek samenwerking met buurthuizen, scholen, kerken, sportverenigingen, welzijnsorganisaties of woningcorporaties. Dit is de meest voorkomende strategie die voedselinitiatieven helpt om nieuwe mensen te bereiken. Vraag je af: "Wie missen we eigenlijk, en hoe kunnen we hen ontmoeten?" Dat hoef je niet alleen te doen. Juist samenwerking met organisaties die al een vertrouwensband hebben met bewoners maakt een groot verschil.

"het is net zo belangrijk om een praatje te maken met de mensen aan het hek van je tuin, als met de mensen die onderdeel zijn van de gemeenschap" (Mark, De Gagelgaard)

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

Werk met wijkambassadeurs & je deelnemersnetwerk. De **Gagelgaard** is onderdeel van het Ecosysteem Overvecht, een samenwerking tussen voedselinitiatieven in een multiculturele wijk. Een aantal mensen met een groot netwerk in de wijk werden aangesteld als 'wijkambassadeurs', omdat ze er wonen of via hun functie (als welzijnswerker, ondernemer) veel betrokken zijn in Overvecht. Zij zoeken continu naar manieren om mensen te betrekken bij de tuin. Dat heeft bijvoorbeeld al geresulteerd in 'de Smaak van Overvecht', waarbij allerlei koks uit de wijk hapjes maakten en lieten proeven aan bezoekers in marktkraampjes op de tuin.

Stadstuinderij Noordoogst werkt veel samen met Stadsland, een organisatie die met hen buurtdiners opzet waar het eten van de tuinderij wordt gebruikt, en mensen die normaal in een buurthuis komen ook kennis maken met lokaal voedsel.

Dilemma's

Misschien vraag je je af: moet ik dan als tuinder zelf de wijk in terwijl ik eigenlijk op mijn tuin al werk aan voedselproductie en een goede sfeer?

Idee uit een werksessie >> Vraag wijkprofessionals om nieuwe bewoners te wijzen op je plek. Voedselinitiatieven met goedkopere abonnementen voor minima lopen er soms tegenaan dat ze zelf weinig mensen kunnen bereiken uit die doelgroep, waardoor de abonnementen niet worden afgenomen. Maak contact met een buurtwerker, en vraag of zij mensen actief op het bestaan van die abonnementen kunnen wijzen.

3. *Betrokken gemeenschap*

Wanneer mensen hebben gehoord over je tuin, en begrijpen waar het initiatief voor bedoeld is, wil je graag dat ze onderdeel worden van een sterke, inclusieve gemeenschap. Mensen blijven niet alleen omdat de groenten lekker zijn, betrokkenheid hangt sterk samen met emotioneel eigenaarschap. Emotioneel betrokken zijn betekent je welkom voelen, je thuis voelen, een plek die voelt alsof het een beetje van jou is. Mensen voelen zich welkom wanneer ze iets mogen bijdragen, wanneer hun ideeën serieus worden genomen en wanneer de tuin óók een beetje van hen wordt.

Tijdens het onderzoek bleken juist lunches, koffie, gesprekken en workshops grote waarde te hebben om dat te bereiken. Zo sprak ik tijdens de lunch met vrijwilligers die elkaar inspireerden om nieuwe recepten uit te proberen, zoals pesto van wortelloof. Er zijn talloze andere voorbeelden die betrokkenheid bij de tuin vergroten: er wordt voor elkaar gekookt en koffie gezet, mensen organiseren een potluckdiner voor alle oogsters (kansrijk, utrecht), vrijwilligers geven elkaar uitleg over hoe je goed onkruid moet verwijderen of kunt inzaaien. De tuin wordt zo een plek waar mensen elkaar ontmoeten én voedselkennis opdoen.

Reflectievraag: *Waarom voelen mensen zich thuis op jouw voedselinitiatief? Hoe kun je de betrokkenheid van bezoekers nog meer vergroten?*

Op het **Dakpark Rotterdam** wordt de plek voor nog veel meer gebruikt dan voedsel verbouwen. Er is een schaakclub, een mamaclub, een kidsclub, en meer. In plaats van alleen mensen betrekken voor voedsel, wordt op deze manier de buurt enthousiast over de locatie omdat het ruimte biedt voor hobby's en ontmoeting. Zo is er ook 3 dagen in de week het Bakkie Buurttuin, gerund door verschillende vrijwilligers. Dit is een koffiemomentje met open inloop. Er is veel aandacht voor geven & nemen: je mag gebruik maken van de plek (sommige mensen hebben zelfs gratis een klein nutstuinje) maar dan wordt er ook verwacht dat je helpt in de gemeenschappelijke tuin, of bij een andere activiteit. Dit maakt het niet alleen een plek voor mensen, maar van & door de buurt.

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

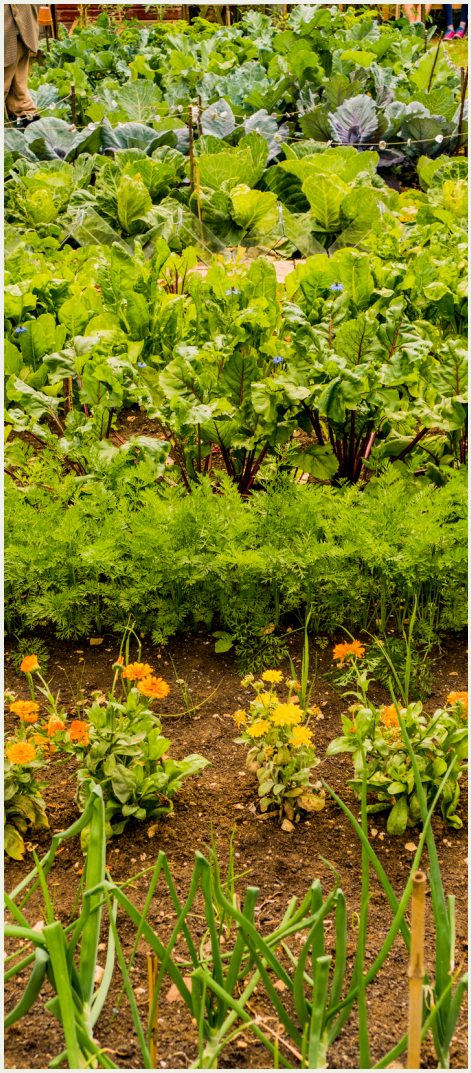
Soms zit waardering in heel kleine gedragsvormen. Bij **Voedseltuin Overvecht** noemen ze vrijwilligers 'tuinders'. Daardoor voelen mensen zich serieuzer genomen. Verder is een betaalde tuincoördinator met overzicht over het teeltplan en de taken.

Op de **Nieuwe Ronde** in Wageningen mogen mensen zelf initiatieven nemen waar de rest van de vereniging ook achter staat. Zo hebben een aantal leden een insectenhotel gebouwd en neergezet, en een jaar later kwamen er picknicktafels en een kleine zandbak voor kinderen op initiatief van deelnemers.

In het **Eetmeerbosch** in Nijmegen geven vrijwilligers de rondleiding aan nieuwe deelnemers / oogstaandeelhouders. Dit scheelt werk voor de tuinder, maar zorgt ook dat mensen zich een stukje meer verantwoordelijk gaan voelen voor de plek, en dat vrijwilligers met trots kunnen vertellen wat voor werk zij doen in de tuin.

Op de **Voedseltuin Rotterdam** kan iedereen meedoen, met of zonder kennis van tuinieren. Je gaat in kleine groepjes aan de slag. Dagelijks is er een coördinator aanwezig die de taken verdeeld. Sommige vrijwilligers hebben een vaste verantwoordelijkheid, en zijn al jaren betrokken, zij gaan zelf aan de slag. Nieuwere vrijwilligers krijgen heldere uitleg over hun taak. Waar staan alle spullen, hoe diep moet het plantje, welke bedden moeten nog water? Er wordt rekening gehouden met behapbaar werktempo. Zoals vrijwilligers zeiden: "er zit helemaal geen druk op dit werk, je mag werken op je eigen tempo".

4. *Erkenning van voedselculturen*

Dilemma's

Wat doe je wanneer iemand veel tropische groentes zou willen verbouwen, dingen die niet zomaar passen in het Nederlandse klimaat? Kies je voor inheemse soorten of niet?

>> Een verschil in waarden kan een mooie kans zijn om samen te leren over rechtvaardige voedselproductie. Zie het als een aanleiding om samen na te denken over biodiversiteit, voedselsoevereiniteit en de waarden die je als gemeenschap belangrijk vindt.

Iedere voedseltuin weerspiegelt, vaak onbewust, bepaalde normen en waarden. Dat geldt ook voor de groenten die worden verbouwd, de recepten die worden gedeeld en de activiteietn die worden georganiseerd. Tijdens dit onderzoek bleek dat mensen zich niet altijd herkennen in het aanbod van een voedselinitiatief. Door gewassen en activiteiten uit verschillende voedselculturen een plek te bieden, vergroot je de kans dat meer mensen zich thuis voelen op de tuin.

Welke groenten verbouw je, en voor wie? Op Tuinderij De Stroom kiezen de tuinders bewust voor een herkenbaar aanbod. Zoals een van de tuinders uitlegde: “Onze klanten willen gewoon gewone groenten die we gewoon sla en boontjes en broccoli. ... soms zit er wel eens iets anders in, zoals een keer pastinaak of raapstelen. Maar we hebben heel gewone pakketten. Wij gokken op de klanten die dat graag willen”. Hun keuze sluit aan bij de wensen van de huidige gemeenschap. Tegelijkertijd kan het waardevol zijn om regelmatig aan leden of klanten te vragen welke groenten zij graag vaker of juist minder vaak zouden willen ontvangen, bijvoorbeeld via een enquête. Zo blijft het aanbod aansluiten bij de mensen voor wie je produceert.

Bekendheid van groentes speelt een grote rol, onbekende gewassen blijven liggen bij de voedselbank, ook al zijn dat dan verse lokale groentes. Help mensen om te weten wat ze ook kunnen eten. Dat kan door recepten mee te geven in de nieuwsbrief, maar nog veel beter door samen te koken of onbekende groentes te verwerken in recepten die je met elkaar eet. Tijdens de lunch kunnen vrijwilligers & deelnemers kennis maken met meer lokale seizoen groenten.

UIT DE PRAKTIJK

Op de **Moestuin Utrecht** heef Roos dagelijks koffiepauzes met alle diverse vrijwilligers. Ze merkte dat van alle gekleurde tomaatjes juistde paarse steeds bleven liggen. Ze kwam erachter dat mensen helemaal niet wisten dat die tomaten al rijp waren. Bij de pauzes deelde ze ze uit, waarbij ze door educatie mensen toegang biedt tot deze groentes, die mensen van huis uit misschien niet kennen.

Een mooi voorbeeld is **Voedseltuin Rotterdam,** waar Surinaamse gewassen zoals kouseband zijn toegevoegd op initiatief van vrijwilligers. Kouseband in de supermarkt is erg duur, en daarom vroegen mensen of ze dat ook mochten planten en uitdelen aan de Surinaamse gemeenschap in de wijk. Hierdoor ontstaat een link met nieuwe voedselculturen.

op de Koppelsteede organiseerde de programmamaker tijdens het lentefeest een bijzondere workshop schaapscheren. Nooit eerder deden er zo veel mensen uit de multiculturele wijk mee! Denk eens samen met mensen uit de buurt na over wat activiteiten zijn om nieuwe mensen te trekken.

Kruiden doen het altijd goed, voor allerlei culturen en bezoekers. Ze worden in uiteenlopende keukens gebruikt en vragen relatief weinig ruimte.

5. *Betaalbaar & financieel haalbaar*

In gesprekken die ik had met inwoners die geen onderdeel zijn van een voedseltuin blijkt dat de prijs bijna nooit de enige reden is waarom mensen niet deelnemen aan een voedselinitiatief. Factoren zoals afstand, openingstijden, taal, herkenning, distributievorm en sociale drempels spelen vaak een minstens zo grote rol. Tegelijkertijd blijft betaalbaarheid een belangrijke voorwaarde om lokaal voedsel bereikbaar te maken voor een bredere groep mensen. De uitdaging voor veel tuinders is daarom niet alleen om de prijs laag te houden, maar om een financieel model te ontwikkelen dat zowel toegankelijk is voor deelnemers als leefbaar en eerlijk is voor de tuinder.

Een eerlijk financieel model krijgt op veel tuinen handen en voeten in de vorm van 'solidaire betalingen'. Hierover lees je alles op de website of in het boek van **Elsje Hageraats** (QR 1) . Voor een heldere uitleg als voorbeeld op de website van **Eetmeerbosch** (QR 2) & met sprekende plaatjes op de website van **Stadstuinderij NoordOogst** (QR 3).

Op veel tuinen blijkt dat nieuwe oogsters zich bezwaard kunnen voelen om gebruik te maken van een goedkoper tarief. Dat vraagt om aandacht bij het communiceren. Een aantal praktische keuzes kunnen hierbij helpen:

- deelnemers hoeven niet zichtbaar te maken welk tarief zij betalen. Bij Lekker Nassuh (Den Haag) ligt er een klein kaartje waar mensen bij de kassa naar wijzen (€2,50 extra / €2,50 goedkoper). Alleen de cassière ziet dit;
- solidariteit wordt uitgelegd als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeenschap.

Een 2e manier om voedselpakketten betaalbaar te houden, is door inkomsten uit nevenactiviteiten (gestapelde financiering). Naast inkomsten uit de voedselabonnementen, komt er geld binnen door verhuur van een kantine, door workshops, rondleidingen en door verkoop aan horeca. Denk bijvoorbeeld aan **Moestuin Utrecht**, waar een grote Orangerie onderdeel is van het bedrijfsmodel. Door inkomsten uit andere stromen, wordt een tuinder minder afhankelijk van inkomsten uit voedselproductie. Zo wordt duidelijk dat betaalbaarheid op meerdere manieren georganiseerd kan worden

UIT DE PRAKTIJK

Betaalbaarheid kun je ook organiseren door afspraken met de gemeente (zoals de Nijmeegse Stadspas of de U-pas) of door sponsoring van bedrijven. Daarmee kun je een deel van de pakketten goedkoper aanbieden, omdat de gemeente of een bedrijf de andere helft financiert. **Sociale Voedseltuinen NL** heeft hier een mooie voorbeeldbegroting voor in de kennisbank (QR 4).

Maak de prijs begrijpelijk en transparant. Veel mensen weten niet hoeveel werk er achter lokaal geproduceerd voedsel schuilgaat. Door uit te leggen hoe een abonnement is opgebouwd en welk deel naar het inkomen van de tuinder gaat, ontstaat vaak meer begrip voor de prijs. Sven (**Stadstuinderij NoordOogst**) vertelde tijdens een inspiratiesessie dat ook de manier waarop je een prijs communiceert verschil maakt: *"Praat je over €400 per jaar of over €12,50 per week? Dat voelt heel anders"*. Door prijzen in kleinere bedragen weer te geven wordt de drempel voor veel huishoudens lager.

Dilemma's

Hoe bepaal ik wie er korting mag krijgen? *"We hebben niet de tijd om mensen te benaderen of te bepalen wie een goedkoper abonnement verdient. Daar missen we juist de verbinding met welzijnsorganisaties"* (Mark, de Gagelgaard)

>> Dit laat zien dat solidariteit organiseren meer vraagt dan alleen een aangepast prijsmodel. Het vraagt samenwerking met organisaties die mensen kennen die financieel kwetsbaar zijn.

1 2 3 4

6. *Flexibele distributie*

Eerder ging het over hoe je aanbod van gewassen en activiteiten aan kan sluiten bij verschillende voedselculturen. Ook bij de distributie van oogst kun je hier rekening mee houden. Er zijn een aantal terugkerende drempels die je daarmee kunt verlagen, mensen (die nog geen lid zijn) hebben:

- Behoefte aan gemak bij het doen van boodschappen, keuzemogelijkheid en liefst alle boodschappen op 1 locatie, dat scheelt tijd;
- Behoefte aan flexibiliteit, qua ophaaltijden liever meerdere momenten om groentes op te halen en tijdens vakanties wil je niet aan een pakket vastzitten;
- Weinig tijd door werk, zorg voor gezin etc. waardoor zelfoogst soms onmogelijk is;
- De afstand is te groot, het voedselinitiatief is fysiek niet bereikbaar.

<u>Hoe zorg je ervoor dat ook deze mensen onderdeel kunnen worden van je voedselgemeenschap?</u>
Een toegankelijke voedselgemeenschap vraagt daarom niet om één distributievorm, maar om verschillende manieren waarop mensen kunnen deelnemen. Hoe beter de distributie aansluit bij uiteenlopende leefstijlen en dagelijkse routines, hoe meer mensen toegang krijgen tot gezond voedsel. Dat betekent niet dat iedere tuin alle vormen hoeft aan te bieden, maar wel dat het waardevol is om bewust na te denken over welke distributievorm past bij de mensen die je wilt bereiken.

Praktische ideeën & praktijkvoorbeelden
Werk met verschillende distributievormen. Naast een zelfoogstmodel kun je denken aan: groentepakketten, losse verkoop, afhaalpunten in de wijk, een marktkraam, levering aan buurtmaaltijden, samenwerking met voedselbanken. Zo hoeven mensen bij tuinderij de Stroom alleen naar een distributiepunt in eigen dorp of stad om het pakket op naam af te halen, zonder zelfoogst of lange reistijd. Bij Voedseltuin Rotterdam gaat de oogst rechtstreeks naar de voedselbank. Daarmee bereikt de tuin mensen die anders nauwelijks toegang hebben tot verse groenten.

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

Maak deelname flexibeler. Een verplicht wekelijks abonnement is voor sommige huishoudens een drempel. Mogelijke oplossingen:

- Pakketten stilzetten: Huishoudens vinden de verplichting van wekelijks abonnement soms een drempel. Laat deelnemers een week overslaan, of het ophalen door buren/vrienden.
- Flexibele voorwaarden: zoals bij Lekker Nassuh (Den Haag), met verschillende betaalmogelijkheden zoals de ‘tijdbank’ om vrijwilligerswerk uit te laten betalen in een groentepakket.
- Alternatieve distributie: groenten inzetten bij gezamenlijke lunches of kookactiviteiten, zodat ook vrijwilligers zonder abonnement toegang krijgen en nieuwe groenten leren kennen. Lekker Nassuh werkt zelfs met een voedseltijdbank, waarbij vrijwilligerswerk wordt uitbetaald in een groentepakket.
- Bredere beschikbaarheid: verkoop op meerdere locaties, zoals Annet Horn op de markt in Amsterdam Zuidoost, voor mensen die de tuin niet kunnen of durven bezoeken.

Reflectievraag: *Welke praktische drempels hoor je bezoekers het vaakst noemen?*

7. Zeggenschap voor de gemeenschap

Tot slot is de inspraakmogelijkheid voor deelnemers belangrijk bij het bereiken van een inclusieve voedselgemeenschap. Toegankelijkheid gaat niet alleen over welkom zijn, maar ook over invloed kunnen uitoefenen. Mensen voelen zich eerder onderdeel van een voedselgemeenschap wanneer zij niet alleen helpen met uitvoeren, maar ook kunnen meedenken over de koers van de tuin. In het onderzoek bleek dat juist de mogelijkheid om ideeën in te brengen, activiteiten te organiseren of mee te beslissen sterk bijdraagt aan een gevoel van eigenaarschap.

Dat betekent niet dat iedere beslissing gezamenlijk genomen hoeft te worden. Inclusieve besluitvorming gaat daarom niet over iedereen overal over laten stemmen, maar over bewust kiezen waar deelnemers invloed kunnen hebben en daar transparant over zijn. Het maken van een teeltplan wordt bijvoorbeeld gedaan door de tuincoordinator, met een opleiding in biologische landbouw, maar bij de Voedseltuin Rotterdam leerde een van de vrijwilligers iedereen hoe je zelf plantjes kunt opkweken in de kas. Eerder kochten ze alle stekjes in, maar sinds dat jaar kweken ze alles zelf.

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

Op De Nieuwe Ronde (Wageningen) ontstonden verschillende verbeteringen vanuit oogstaandeelhouders zelf. Zo kwamen leden met het idee om picknicktafels te plaatsen en later een insectenhotel te bouwen. De vereniging stelde ruimte beschikbaar om deze plannen gezamenlijk uit te voeren. Deze CSA is georganiseerd als een vereniging met een bestuur, die de tuinder in dienst heeft. Met jaarlijkse ALVs (algemene ledenvergaderingen) worden hier door de leden samen beslissingen genomen.

Bij I Can Change the World With My Two Hands (Amsterdam) werkt de tuin met sociocratische werkgroepen. Vrijwilligers kunnen zich aansluiten bij bijvoorbeeld de kruidentuin, het tuincafé of de fruitboomgroep. Per groepje mag je elk jaar aanhaken of niet, je neemt samen beslissingen over wat je in dat deel van de tuin wil verbouwen en wat niet, en je mag dat zonder controle van het bestuur besluiten

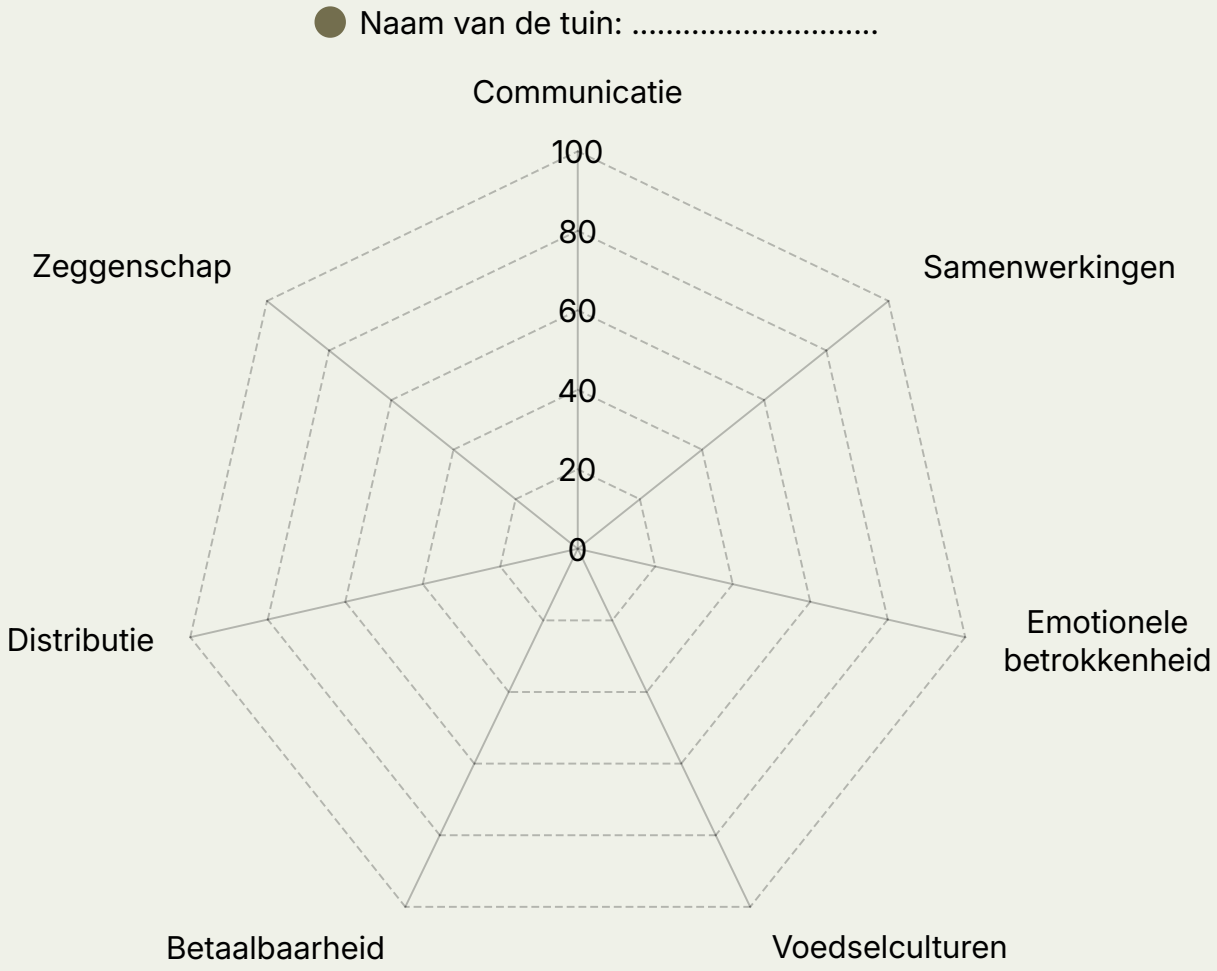

Gedeeld verantwoordelijk

Vraag actief naar kennis en talenten. Veel deelnemers beschikken over vaardigheden die een tuin kunnen versterken, helemaal op een tuin met veel uit hoogopgeleide doelgroep. **Vraag bijvoorbeeld via een nieuwsbrief: Wie kan helpen met communicatie? Wie heeft ervaring met fondsenwerving? Wie wil nieuwe deelnemers welkom heten?** Hierdoor wordt inclusiviteit niet alleen de verantwoordelijkheid van de tuinder, maar van de hele gemeenschap.

Inclusiviteits kompas

De toepassing

Deze praktische werkvorm kun je samen invullen met tuinders, vrijwilligers, oogstdeelnemers of bestuursleden. Per strategie ga je met elkaar in gesprek aan de hand van reflectievragen. Hoe goed kennen jullie de behoeften van nieuwe doelgroepen? Voelen mensen zich welkom? Wie mag meedenken? Welke drempels ervaren bezoekers? **De uitkomst is geen oordeel of rapportcijfer, maar een momentopname die laat zien waar jullie al sterk in zijn én waar kansen liggen.** Herhaal de werkvorm bijvoorbeeld jaarlijks en gebruik de uitkomsten om samen een volgende stap te kiezen richting een toegankelijkere voedselgemeenschap. De uitleg vind je op **pagina 15**.

Gebruik de reflectievragen zoals uit de gids op **pagina 16 & 17.**

square wise

Hoe gebruik je het kompas?

Het Inclusiekompas is een werkvorm om samen nieuwe ideeën te ontwikkelen en focus te kiezen. Je hoeft niet alle thema's in één keer te bespreken. Zie het als een momentopname: waar staan we nu, waar liggen kansen en welke stap willen we als gemeenschap zetten?

Voorbereiding

Trek hier ongeveer 1.5 uur voor uit. Een simpele maar belangrijke tip: laat één persoon de tijd in de gaten houden. Denk goed na over de samenstelling van de groep. Nodig bijvoorbeeld tuinders, vrijwilligers en oogstdeelnemers uit, maar vraag ook iemand van buiten de tuin om mee te doen. Hoe meer verschillende perspectieven aan tafel zitten, hoe groter de kans dat je blinde vlekken ontdekt en nieuwe mensen kunt bereiken.

Uitvoering

1) Begin met de vraag: Wie zouden we graag meer willen bereiken met onze tuin? Welke mensen uit de omgeving komen nu nog niet? En waarom zouden jullie juist deze mensen graag welkom heten? Neem hier 10 minuten voor.

2) Kies 2 thema's. Met een grotere groep kun je eventueel opsplitsen en meer thema's bespreken. Het kompas bevat in totaal 7 thema's. Loop eerst kort de reflectievragen per thema door. Bespreek daarna welke onderwerpen voor jullie het meest interessant zijn. Neem hier 10 minuten voor.

3) Bespreek de vragen samen, neem per thema 20 minuten. Gebruik de reflectievragen als startpunt voor het gesprek. Het gaat niet om het vinden van het 'juiste' antwoord. Juist verschillen in perspectief zijn interessant. Iemand die al jaren op de tuin werkt, kijkt bijvoorbeeld anders naar hoe toegankelijk de communicatie is dan iemand die er voor het eerst komt.

4) Vul samen het kompas in. Op de poster geef je per thema een score van 0–100. Het gaat erom dat jullie samen zichtbaar maken waar jullie staan en waar jullie kansen zien.
0 - hier hebben we nog weinig aandacht aan besteed. Er liggen veel kansen om iets toe te voegen of te veranderen.
100 - we kunnen op alle reflectievragen een antwoord geven. Dit thema is stevig onderdeel van hoe we werken.

5) Kies één volgende stap. Kijk aan het einde samen naar het kompas. Waar zit de meeste energie? Waar zien jullie een kans die haalbaar voelt? Kies vervolgens één concrete stap voor de komende periode. Bijvoorbeeld: een nieuwe samenwerking zoeken, iemand uit de buurt uitnodigen, de website aanpassen of met deelnemers bespreken welke groenten zij graag zien.

Afsluiten

Bewaar het kompas. Herhaal de werkvorm bijvoorbeeld over een jaar. Je tuin verandert, je groep verandert en ook je omgeving verandert. Een score van vandaag is daarom geen eindpunt, maar een momentopname. Het doel is niet om 100 te halen. Het doel is om samen te ontdekken waar je iets wilt en kunt veranderen.

Reflectievragen

De instructie voor de werkvorm vind je op **pagina 15**

Foto van de markt van Lekker Nassuh in Den Haag

1 COMMUNICATIE

Context: zorgt ervoor dat het idee van de voedseltuin bij diverse mensen helder is. Meer op **pagina 8.**

Reflectievragen:

- Wat voor taal gebruik je? Zijn het woorden die iedereen zou kunnen begrijpen? Gebruik waar mogelijk eenvoudige taal. Welke woorden kun je eenvoudiger maken of kort uitleggen?
- Hoe goed kennen jullie de behoeften en motivaties van mensen die jullie nu nog niet bereiken? Wat zou hen aanspreken en wat zouden zij juist niet willen doen? Voorbeeld: mensen komen vaak voor de sociale waarde.
- Waar leg je je flyers neer? Waar ben je zichtbaar?
- Via welke netwerken verspreidt informatie over jullie tuin zich nu vooral? Welke groepen of plekken bereiken jullie nog helemaal niet via mond-tot-mondreclame?
- Hoe wordt het voor iemand die jullie tuin nog nooit heeft bezocht duidelijk waar de tuin voor is, wat er gebeurt en of diegene welkom is?
- Kunnen nieuwe deelnemers zelfstandig begrijpen wat ze mogen doen, bijvoorbeeld hoe ze groenten kunnen oogsten of waar ze zich kunnen aanmelden?
- Maken jullie gebruik van beeld of pictogrammen om dingen uit te leggen? (dyslexie, minder taalvaardig)

2 SAMENWERKINGEN

Context**: zorgt ervoor dat je verder mensen bereikt uit de omgeving die jullie tuin nog niet kennen. Meer op **pagina 9.

***Reflectievragen**:*

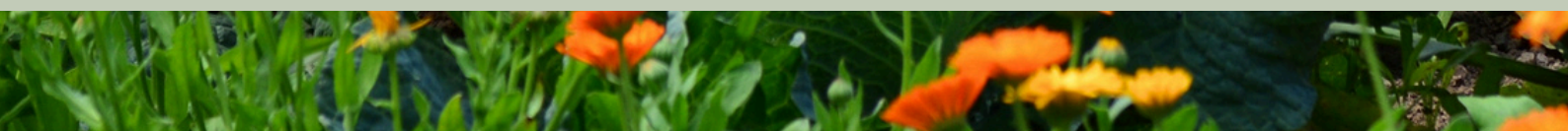
- *Welke wijkorganisaties, welzijnswerkers en andere maatschappelijke organisaties zijn actief in jullie buurt?*
- *Welke mensen uit jullie omgeving bereiken jullie nu nog niet, maar zouden jullie graag willen bereiken? Wat maakt deze doelgroep voor jullie relevant?*
- *Met welke organisatie of persoon kun je contact leggen om juist deze doelgroep beter te bereiken?*
- *Wat is het netwerk van jouw vrijwilligers en oogsters dat je zou kunnen aanspreken? Is er iemand binnen de tuin met linkjes voor mogelijke samenwerkingen?*
- *Bereiken jullie vooral mensen uit andere wijken, of voelen ook mensen die direct rondom de tuin wonen zich welkom en betrokken?*
- *Wie zijn er binnen jouw vrijwilligers sleutelpersonen of ken je sleutelfiguren in de wijk die met jou een nieuwe doelgroep kunnen bereiken?*
- *Welke talenten (voor promotie en netwerken) uit jouw gemeenschap worden nu nog niet benut?*

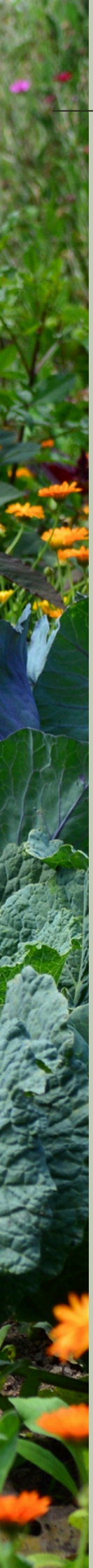
3 EMOTIONELE BETROKKENHEID

Context**: Zorgt voor veel mensen die zich welkom voelen en onderdeel voelen van een tuingemeenschap. Meer op **pagina 10.

***Reflectievragen**:*

- *Wat betekent emotionele betrokkenheid voor jou (als tuinder, als deelnemer, als bezoeker)? Wat betekent het voor jou om je welkom te voelen op deze plek?*
- *Hoe zorgen jullie samen dat mensen zich welkom voelen of dat nieuwe mensen worden opgevangen?*
- *Hoe zorgen we met elkaar dat mensen zich gewaardeerd voelen?*
- *Welke ruimte is er voor deelnemers en vrijwilligers om zelf iets (activiteiten, rondleidingen, onderhoud of ideeën voor de tuin) bij te dragen of te organiseren?*
- *Waar kunnen jullie meer uitleg, begeleiding of momenten van kennisdeling toevoegen?*
- *Kan iedereen meedoen, ook zonder voorkennis? Waar kunnen jullie meer uitleg, begeleiding of momenten van kennisdeling toevoegen?*
- *Wat zou iemand uit de buurt zelf aan jullie tuin willen toevoegen? Hoe kunnen jullie die ideeën actief ophalen?*

4 VOEDSELCULTUREN

Context**: Zorgt ervoor dat meer mensen zich herkennen in wat er op de tuin groeit, gebeurt en gegeten wordt. Meer op **pagina 11.

***Reflectievragen**:*

- *Heb je activiteiten om verschillende culturen aan te spreken?*
- *Voor wie verbouw je je groentes?*
- *Welke groentes zijn mensen gewend om te eten, wat zouden ze lekker vinden?*
- *Hoe komen we erachter wat mensen nodig of lekker vinden? Vragen we dit actief aan deelnemers, buurtbewoners en vrijwilligers? Kunnen deelnemers zelf ideeën aandragen?*
- *Wat doen we wanneer onze ecologische uitgangspunten botsen met wensen uit de gemeenschap? Bijvoorbeeld wanneer iemand graag een gewas wil verbouwen dat minder goed past bij het Nederlandse klimaat.*
- *Welke waarden geven bij ons de doorslag bij zulke keuzes? En zijn we daar transparant over naar onze gemeenschap?*

5 BETAALBAARHEID

Context**: Zorgt ervoor dat prijs niet de hoogste drempel is voor mensen. Misschien wel de grootste uitdaging: biologisch, lokaal voedsel betaalbaar maken, maar een eerlijk loon houden voor de tuinders. Meer op **pagina 12.

***Reflectievragen**:*

- *Hoe begrijpelijk is het prijsmodel uitgelegd? Snapt een nieuwe lezer wat solidaire betaling inhoudt?*
- *Weten we welke (financiële) drempels huishoudens uit onze omgeving ervaren? Is prijs wel de grootste drempel?*
- *Met welke ervaringsdeskundigen zou je kunnen praten om meer inzicht te krijgen in wat de (financiële) drempels zijn voor mensen uit je omgeving? Denk aan een buurtwerker, voedselbank, welzijnsorganisatie, ervaringsdeskundige*
- *Hoe dragen jullie samen financiële verantwoordelijkheid?*
- *Hoe zou jullie ideale solidaire betalingssysteem eruit zien, qua balans tussen tarieven?*
- *Hoe voorkomen we schaamte rond een lager tarief? Kan iedereen op dezelfde manier deelnemen, ongeacht wat iemand betaalt?*
- *Kunnen andere partijen bijdragen aan betaalbaarheid? Denk aan gemeentelijke regelingen, fondsen, bedrijven*

6 DISTRIBUTIE

Context**: In een snelle maatschappij waarin mensen gewend zijn aan keuzevrijheid en gemak, helpt flexibele distributie om lokaal voedsel beter bereikbaar te maken. Meer op **pagina 13.

***Reflectievragen**:*

- *Past jouw huidige distributievorm bij de mensen die je graag wilt bereiken?*
- *Welke praktische drempels horen je bezoekers het vaakst noemen? En kunnen we daar iets aan veranderen?*
- *Kunnen mensen op verschillende manieren aan onze oogst komen? Denk aan zelfoogst, pakketten, losse verkoop, een marktkraam of een afhaalpunt.*
- *Hoe kunnen samenwerkingen helpen om nieuwe mensen kennis te laten maken met onze oogst? Kunnen we het voedsel ook naar mensen toe brengen?*
- *Welke vorm past bij onze eigen capaciteit?*
- *Kunnen we meerdere vormen combineren?*

7 ZEGGENSCHAP

Context**: Zeggenschap zorgt ervoor dat mensen niet alleen bezoeken, maar zich mede-eigenaar voelen van de plek en invloed hebben op wat er gebeurt. Meer op **pagina 14.

***Reflectievragen**:*

- *Op welke momenten kunnen deelnemers nu invloed uitoefenen? Zoals bij het maken van een teeltplan, programmeren van activiteiten*
- *Kunnen deelnemers ook zelf ideeën aandragen en initiatieven starten? Of ligt het initiatief vooral bij de tuinder?*
- *Zijn de mogelijkheden om mee te praten of mee te beslissen duidelijk voor nieuwe deelnemers?*
- *Bij wat voor keuzes zie je ruimte voor deelnemers / oogsters om over mee te praten?*
- *Hoe zorgen we dat verschillende perspectieven worden gehoord?*
- *Waar willen we mensen laten meedoen, meepraten of meebeslissen? Niet iedere keuze hoeft gezamenlijk gemaakt te worden; maak bewust duidelijk waar welke vorm van inspraak mogelijk is.*

VOORUITBLIKKEN : Stappen zetten met je gemeenschap

Na het lezen van deze gids zit je misschien vol ideeën over toepassingen op je eigen plek. Zie het toewerken naar een toegankelijke plek als een proces, je hoeft niet alles tegelijk te doen. Zet stappen samen met andere tuinders en vrijwilligers in je gemeenschap, en draag het samen uit. Organiseer er bijvoorbeeld een keer een bijeenkomst over en vul dan samen het inclusie kompas in (zie bijlage).

Kies een doel om mee te beginnen. Bijvoorbeeld

- één nieuwe samenwerking;
- één doelgroep beter leren kennen;
- één activiteit organiseren buiten je vaste publiek;
- één aanpassing in communicatie;
- één bijeenkomst waarin je vraagt hoe deelnemers de plek toegankelijke zouden maken.

We begrijpen dat je als tuinder vaak al heel veel werk doet voor ecologische voedselproductie. Deze gids en de oproep uit het netwerk laat zien dat inclusiviteit geen extra taak van de tuinder alleen kan zijn. Juist wanneer tuinders, vrijwilligers, bewoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties samen verantwoordelijkheid nemen, ontstaat een voedselsysteem waarin meer mensen zich welkom voelen én toegang hebben tot gezond, lokaal voedsel.

Hieronder in de tabel zie je bijvoorbeeld wat voor rol verschillende organisaties kunnen spelen in het toegankelijker maken van jullie voedselinitiatief. Je kunt dit nog verder aanvullen met mogelijke samenwerkingen in jouw omgeving.

Kies voor aanpassingen die passen bij jouw visie, de mensen om je heen en de beschikbare tijd en energie. Iedere tuinder en plek heeft een eigen identiteit en zal een andere doelgroep aanspreken. Die diversiteit maakt het netwerk van lokale voedselinitiatieven in Nederland sterk.

Foto van de bijeenkomst in het Eetmeerbosch met tuinders uit omgeving Nijmegen

Foto van 1 van de netwerk insspiratiesessies in de Mensa Mensa in Amsterdam Zuid-Oost

Als tuinder	Lokale bedrijven	Als gemeente	Als welzijnswerker	Als vrijwilliger
Passende groentes	Pakketten sponsoren	Pakketten subsidiëren	Bewoners bereiken	Nieuwe vrijwilligers
Open dag houden	Meewerkdag als vrijwilliger	Grond beschikbaar	Activiteiten organiseren	Rondleidingen geven
Bezoekers actief vragen wat bij hen		Ondersteunen met	Buurtnetwerk aanspreken	Eigen initiatief nemen voor
				Verwelkomende sfeer creëren

CONTACT

Ben je ook bezig met dit onderwerp? Dan komen we graag met je in gesprek

info@squarewise.nl

INSPIRATIE
VIA DEZE LINKS

KENNISBANK

Deze kennisbank van **Sociale Voedseltuinen Nederland** staat vol met materialen en tips over het versterken van de sociale participatie in een voedselinitiatief.

EERLIJK LOON

solidaire betaalsystemen, uitgelegd door Elsje Hageraats

LUISTERTIP

Podcast over het bouwen van een veilige inclusieve omgeving op een buurttuin, in dit geval midden in een wijk in Leeuwarden.

COLLECTIEVE KRACHT

Een webinar met voorbeelden uit de wetenschap en van o.a. de voedseltuin de Pluimerije en CSA Kansrijk over financieringsmodellen en inclusieve voedsel-gemeenschappen

CONSTRUCTIES

Een compleet overzicht van financieringsconstructies van lokale voedselinitiatieven.

TUIN VAN DE BUURT

Inspirerende video over de kracht van een tuin voor een buurt, van de Voedseltuin Leeuwarden

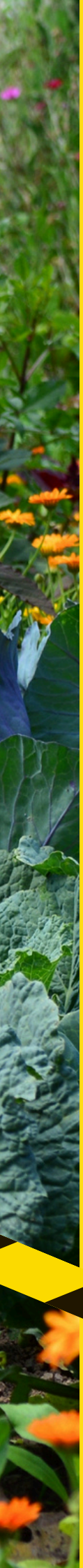
SQUAREWISE

Heb je ondersteuning nodig in een samenwerking met de gemeente, een lokaal ecosysteem opzetten of anders? Neem contact op met Squarewise.

LEREND NETWERK

Jouw ervaringen delen of vragen stellen? Dat kan in deze chat (SIGNAL) met tuinders!

→ ***sharing is caring***

VAN

HOE KRIJGEN WE MEER MENSEN? NAAR WAT MAAKT HET AANTREKKELIJK OM MEE TE DOEN?

VOOR OOGSTERS

1 WELKE MOTIVATIE SPREEK JE AAN?

Nieuwe oogsters komen niet allemaal om dezelfde reden. Kijk verder dan de mensen die enthousiast zijn over biologisch, lokaal of regeneratief voedsel.

***Bijvoorbeeld**: Betaalbaar eten : "Gezond lokaal eten voor een prijs die past bij jouw situatie" / Mensen ontmoeten: "een fijne plek om buurgenoten te leren kennen" / Buiten in de natuur: "Even uit de drukte, met je handen in de aarde" / Zelf doen & leren: "Leer hoe je voedsel verbouwt en ontdek nieuwe smaken uit het seizon" / Iets betekenen voor de buurt: "Bouw mee aan een groene, sociale buurt.*

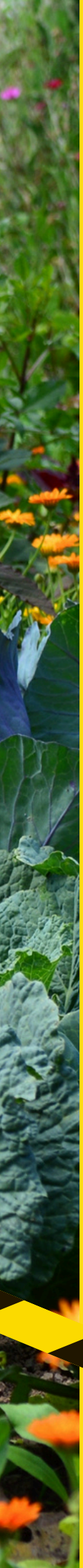
2 WELKE KANALEN GEBRUIK JE?

Nieuwe oogsters bereik je meestal niet via dezelfde kanalen waar je huidige achterban zit. Denk aan: buurthuizen & buurtcentra, scholen, welzijnsorganisaties, sportverenigingen, bibliotheken, lokale ondernemers, wijknieuwsbrieven, buurtapps en lokale sociale media, sleutelfiguren in de wijk. Kijk ook naar je eigen gemeenschap: Wie van je vrijwilligers kent mensen die je nu nog niet bereikt?

3 VAN BEZOEKER TOT OOGSTER

Niet iedereen wil direct een abonnement afsluiten. Geef mensen een eerste ervaring, zoals een open oogstdag, een buurtlunch, een rondleiding of een kraampje. Maak de eerste stap om deelnemer te worden superduidelijk. Iemand moet na een bezoek antwoord hebben op: Waar meld ik me aan? Wat kost het? Gebruik waar mogelijk beelden, iconen en korte zinnen. Maak je prijs begrijpelijk. Een bedrag van €12,50 per week voelt anders dan €400 per seizoen betalen. Leg uit wat er in het bedrag zit, waar het geld naartoe gaat & hoe een solidariteitsprijs werkt.

SNELLE COMMUNICATIE CHECK

ZO

VERTEL JE HET VERHAAL VAN EEN IMPACTVOLLE VOEDSELTUIN

square wise

AAN DE GEMEENTE

GEZONDHEID – SOCIALE VERBINDING – PARTICIPATIE – KENNIS – NATUUR – VOEDSEL – STERKE WIJK

Een gemeente kijkt niet alleen naar hoeveel kilo groenten je produceert. Een voedseltuin kan bijdragen aan meerdere gemeentelijke doelen: gezondheid, sociale verbinding, participatie, educatie, biodiversiteit en een sterke wijk. De kunst is om jouw verhaal te verbinden aan de taal en doelen van de gemeente.

1 GEZONDHEID

"Onze tuin draagt bij aan een gezonde leefomgeving door bewoners toegang te geven tot verse groenten én hen te stimuleren om gezond te eten, buiten te bewegen en elkaar te ontmoeten."

2 SOCIALE VERBINDING

"De tuin is niet alleen een productieplek, maar een plek waar bewoners elkaar ontmoeten en relaties opbouwen."

3 PARTICIPATIE & MEEDOEN

"Deelnemers kunnen niet alleen groenten oogsten, maar ook activiteiten organiseren, leren en verantwoordelijkheid nemen."

4 VOEDSELKENNIS & -VAARDIGHEDEN

"De tuin is een laagdrempelige leerplek waar inwoners praktische vaardigheden ontwikkelen rond gezond eten, voedselproductie en duurzaamheid — kennis die ze mee naar huis nemen."

5 LOKAAL VOEDSEL

"Door lokaal voedsel te produceren, versterken we een veerkrachtiger lokaal voedselsysteem en maken we de herkomst van ons eten zichtbaar voor inwoners."

SNELLE COMMUNICATIE CHECK

GRAAFSE

GEEF HET DOOR
RECYCLE

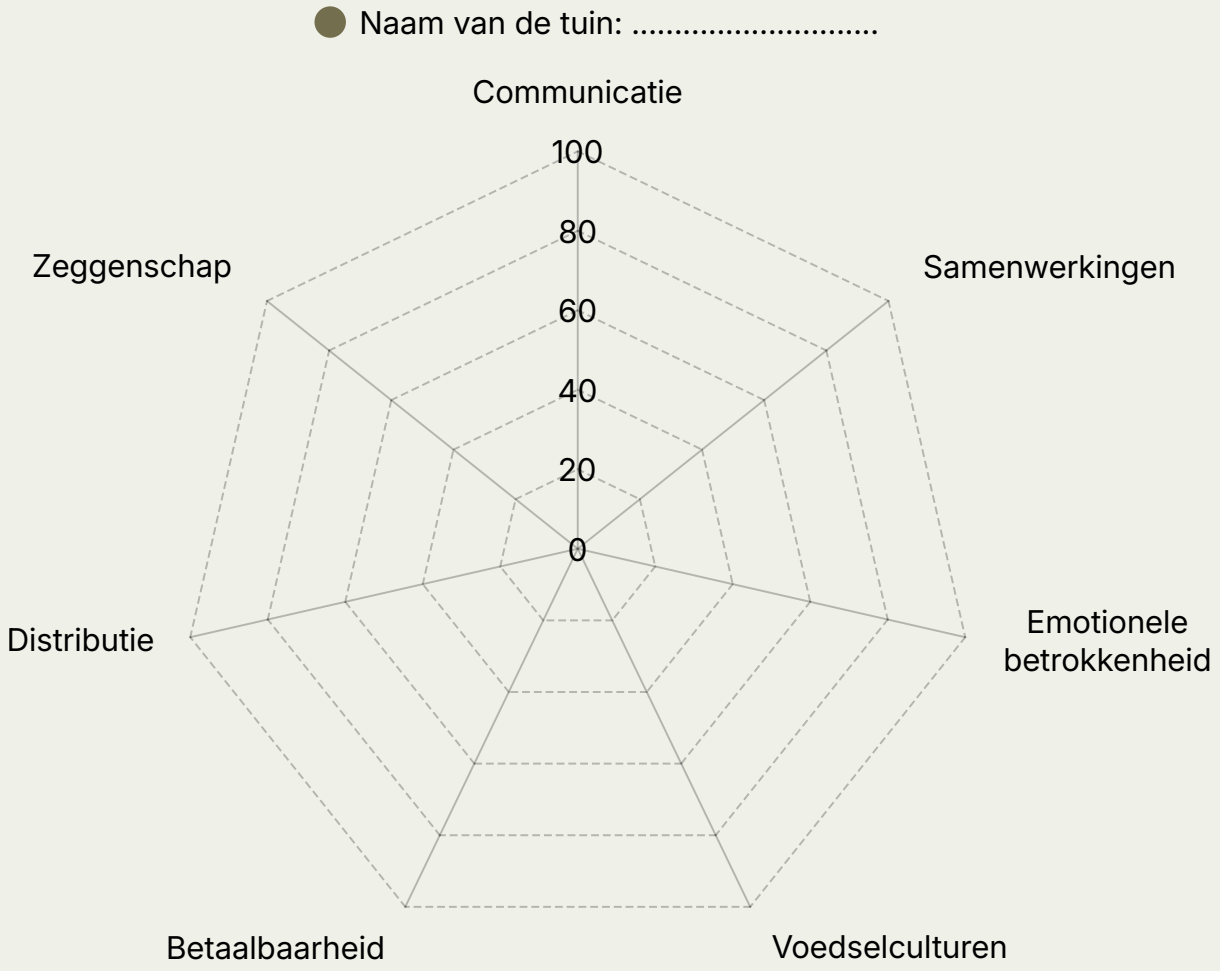

kansrijk
BIOLOGISCHE ZELFOOGSTTUIN
1 biet of kenze
1 venkel
per aandeel
SIA 1st
ipv. Akker

ZELFOOGSTTUIN
1 venkel
per aandeel
SIA 1st
ipv. Akker

kansrijk
BIOLOGISCHE ZELFOOGSTTUIN
1 biet of kenze
1 venkel
per aandeel
SIA 1st
ipv. Akker

Inclusiviteits kompas

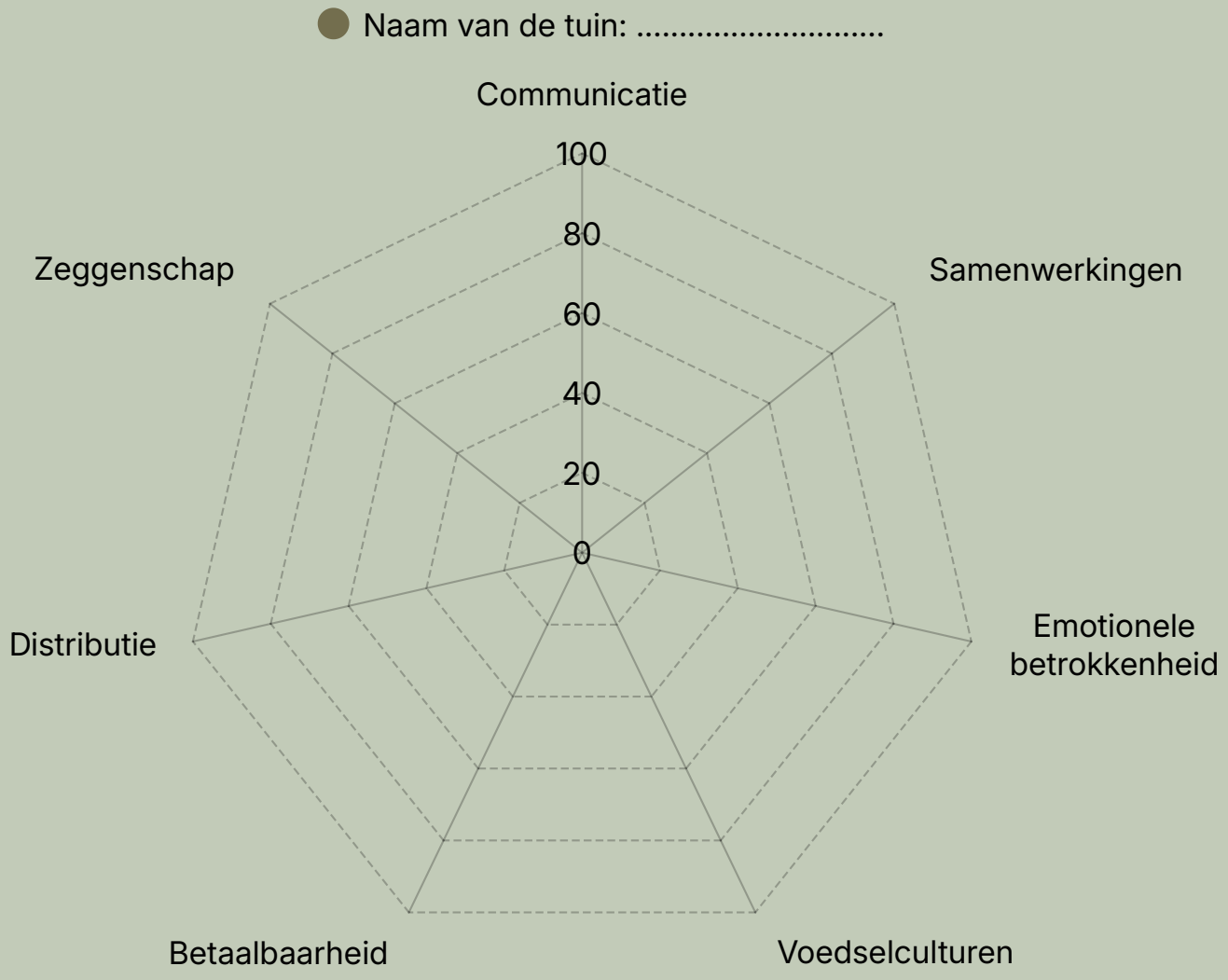
De toepassing

Deze praktische werkvorm kun je samen invullen met tuinders, vrijwilligers, oogstdeelnemers of bestuursleden. Per strategie ga je met elkaar in gesprek aan de hand van reflectievragen. Hoe goed kennen jullie de behoeften van nieuwe doelgroepen? Voelen mensen zich welkom? Wie mag meedenken? Welke drempels ervaren bezoekers? De uitkomst is geen oordeel of rapportcijfer, maar een momentopname die laat zien waar jullie al sterk in zijn én waar kansen liggen. Herhaal de werkvorm bijvoorbeeld jaarlijks en gebruik de uitkomsten om samen een volgende stap te kiezen richting een toegankelijkere voedselgemeenschap.

Gebruik de reflectievragen zoals uit de gids op **pagina 15 & 16.**

square wise

Inclusiviteits kompas

Hoe het werkt

Deze praktische werkvorm kun je samen invullen met tuinders, vrijwilligers, oogstdeelnemers of bestuursleden. Per strategie ga je met elkaar in gesprek aan de hand van reflectievragen. Hoe goed kennen jullie de behoeften van nieuwe doelgroepen? Voelen mensen zich welkom? Wie mag meedenken? Welke drempels ervaren bezoekers? De uitkomst is geen oordeel of rapportcijfer, maar een momentopname die laat zien waar jullie al sterk in zijn én waar kansen liggen. Herhaal de werkvorm bijvoorbeeld jaarlijks en gebruik de uitkomsten om samen een volgende stap te kiezen richting een toegankelijkere voedselgemeenschap.

Gebruik de reflectievragen zoals uit de gids op **pagina 15 & 16.**

square wise

IN DE BIJLAGE

Inclusiviteit kompas

Vul het samen met tuinders & vrijwilligers in!

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

Tuinderij De Stroom (Hemmen) kiest bewust voor een model waarin voedselproductie centraal staat. Door te werken met 3 ervaren tuinders kunnen ze behoorlijk veel voedsel produceren zonder vrijwilligers. Een deel van de producten (zoals uien en aardappelen) komt van biologische akkerbouwers, waarmee ze de prijs drukken.

Ze vullen pakketten en bieden dit aan op verschillende distributiepunten in o.a. Wageningen, Hemmen, Ede. Zo zorgen zij ervoor dat zoveel mogelijk mensen toegang krijgen tot lokaal geproduceerd voedsel. Hun maatschappelijke bijdrage ligt vooral in het vergroten van de beschikbaarheid van gezond voedsel.

Welke rol wil je spelen?

Voordat je aan de slag gaat met toegankelijkheid, is het goed om eerst even stil te staan bij de rol die jouw voedselinitiatief kan spelen voor een diverse voedselomgeving. Op de vorige pagina zag je dat toegankelijkheid van een voedseltuin 2 kanten heeft: toegang tot een groene plek & toegang tot gezond voedsel. Een tuin inclusiever maken kan dus ook op verschillende manieren.

Veel tuinders ervaren een spanning tussen tijd besteden aan diverse mensen ontvangen en tijd besteden aan voedsel produceren. 'inclusiviteit heeft een prijs' (bijeenkomst Eetmeerbosch). Het kost tijd en geld om bijvoorbeeld rolstoelpaden aan te leggen, om actief mensen te werven die niet zo bekend zijn met voedseltuinen, om aandacht te besteden aan alle vrijwilligers die deelnemen en voldoende pauzes te houden passend bij ieders werktempo. Tegelijkertijd moeten gewassen worden geplant, geoogst en verkocht. De capaciteit van een tuinder is nu eenmaal beperkt.

Daarbij speelt ook de financiële realiteit een rol. Sommige tuinen zijn grotendeels afhankelijk van de verkoop van groenten om het inkomen van de tuinder te kunnen betalen (zoals CSAs). Andere voedselinitiatieven ontvangen financiering vanuit zorg, welzijn of participatie van de gemeente en hebben daardoor meer ruimte om begeleiding en betrekken van nieuwe bewoners centraal te stellen (zoals de Graafsche Akker & Dakpark Rotterdam). Deze verschillende verdienmodellen laten ook zien dat niet elke tuin dezelfde maatschappelijke rol kan of wil vervullen.

Er bestaat dus geen blauwdruk voor een inclusieve voedselgemeenschap. Iedere tuin maakt eigen keuzes die aansluiten bij de affiniteit van de tuinders. Juist daarom is het waardevol om eerst stil te staan bij de vraag: **Wat voor maatschappelijke meerwaarde wil onze tuin bieden?** Wil je vooral gezond voedsel bereikbaar maken? Wil je een ontmoetingsplek zijn voor de buurt? Een leerplek? Een zorgplek? Een plek voor klimaatadaptatie? Of een combinatie daarvan?

Ik kies voor	Aandacht voor ...	Minder tijd voor ...
Meer mensen bereiken	Activiteiten, kennisdeling, samenwerkingen, communicatie	Voedsel verbouwen
Gezond voedsel bereikbaar maken	Flexibele distributie, betaalbaarheid	

Reflectie moment: *Wanneer de rol van de tuin in de omgeving duidelijker is, wordt ook duidelijker aan welke knoppen je kunt draaien om de toegankelijkheid van je initiatief stap voor stap te vergroten.*

Verderop in dit document vind bijvoorbeeld je aanbevelingen / tips om:
→ Je distributie toegankelijker te maken (zie strategie 6)
→ De deelname op je tuin inclusiever te maken (zie strategie 3 & 4)
→ Te kiezen tussen verschillende vormen van financiële afhankelijkheid (zie strategie 5)

Belangrijke begrippen

Toegankelijkheid: *Toegankelijkheid gaat over de vraag of mensen daadwerkelijk mee kunnen doen. Dat betekent niet alleen dat een tuin fysiek bereikbaar is of betaalbaar, maar ook dat mensen begrijpen hoe de tuin werkt en dat deelname past bij hun dagelijks leven. Toegankelijkheid wordt beïnvloed door praktische, sociale, culturele en financiële factoren.*

Diversiteit: *Diversiteit gaat over de verschillen tussen mensen die betrokken zijn bij een voedselgemeenschap. Denk aan verschillen in leeftijd, inkomen, culturele achtergrond, opleiding, gezinssituatie, gezondheid of voedselcultuur. Diversiteit beschrijft wie er aanwezig is, maar zegt op zichzelf nog niets over hoe welkom of gelijkwaardig mensen zich voelen.*

Inclusiviteit: *Inclusiviteit is het proces waarin mensen met verschillende achtergronden daadwerkelijk kunnen meedoen, invloed hebben en zich erkend voelen. Een inclusieve voedselgemeenschap sluit aan bij uiteenlopende behoeften, maakt ruimte voor verschillende vormen van deelname en waardeert verschillende kennis, ervaringen en voedselculturen. Inclusiviteit is daarmee geen einddoel of eigenschap van een tuin, maar iets waar je als gemeenschap voortdurend samen aan werkt.*

gezond voedsel. Een tuin inclusiever maken kan dus ook op verschillende manieren.

Veel tuinders ervaren een spanning tussen tijd besteden aan diverse mensen ontvangen en tijd besteden aan voedsel produceren. 'Inclusiviteit heeft een prijs' (bijeenkomst Eetmeerbosch). Het kost tijd en geld om bijvoorbeeld rolstoelpaden aan te leggen, om actief mensen te werven die niet zo bekend zijn met voedseltuinen, om aandacht te besteden aan alle vrijwilligers die deelnemen en voldoende pauzes te houden passend bij ieders werktempo. Tegelijkertijd moeten gewassen worden geplant, geoogst en verkocht. De capaciteit van een tuinder is nu eenmaal beperkt.

Welke rol wil je spelen?

Daarbij speelt ook de financiële realiteit een rol. Sommige tuinen zijn grotendeels afhankelijk van de verkoop van groenten om het inkomen van de tuinder te kunnen betalen (zoals CSAs). Andere voedselinitiatieven ontvangen financiering vanuit zorg, welzijn of participatie van de gemeente en hebben daardoor meer ruimte om begeleiding en betrekken van nieuwe bewoners centraal te stellen (zoals de Graafsche Akker & Dakpark Rotterdam). Deze verschillende verdienmodellen laten ook zien dat niet elke tuin dezelfde maatschappelijke rol kan of wil vervullen.

Er bestaat dus geen blauwdruk voor een inclusieve voedselgemeenschap. Iedere tuin maakt eigen keuzes die aansluiten bij de affiniteit van de tuinders. Juist daarom is het waardevol om eerst stil te staan bij de vraag: **Wat voor maatschappelijke meerwaarde wil onze tuin bieden?** Wil je vooral gezond voedsel bereikbaar maken? Wil je een ontmoetingsplek zijn voor de buurt? Een leerplek? Een zorgplek? Een plek voor klimaatadaptatie? Of een combinatie daarvan?

Wanneer de rol van de tuin in de omgeving duidelijker is, wordt ook duidelijker aan welke knoppen je kunt draaien om de toegankelijkheid van je initiatief stap voor stap te vergroten. En bijvoorbeeld passende samenwerkingen te starten.

Verderop in dit document vind je aanbevelingen / tips om:
→ Je distributie toegankelijker te maken **(zie strategie 6)**
→ De deelname op je tuin inclusiever te maken **(zie strategie 3 & 4)**
→ Te kiezen tussen verschillende vormen van financiële afhankelijkheid **(zie strategie 5)**

VOORBEELD UIT DE PRAKTIJK

Tuinderij De Stroom (Hemmen) kiest bewust voor een model waarin voedselproductie centraal staat. Door te werken met 3 ervaren tuinders kunnen ze behoorlijk veel voedsel produceren zonder vrijwilligers. Een deel van de producten (zoals uien en aardappelen) komt van biologische akkerbouwers, waarmee ze de prijs drukken.

Ze vullen pakketten en bieden dit aan op verschillende distributiepunten in o.a. Wageningen, Hemmen, Ede. Zo zorgen zij ervoor dat zoveel mogelijk mensen toegang krijgen tot lokaal geproduceerd voedsel. Hun maatschappelijke bijdrage ligt vooral in het vergroten van de beschikbaarheid van gezond voedsel.

Belangrijke begrippen

Toegankelijkheid: *Toegankelijkheid gaat over de vraag of mensen daadwerkelijk mee kunnen doen. Dat betekent niet alleen dat een tuin fysiek bereikbaar is of betaalbaar, maar ook dat mensen begrijpen hoe de tuin werkt en dat deelname past bij hun dagelijks leven. Toegankelijkheid wordt beïnvloed door praktische, sociale, culturele en financiële factoren.*

Diversiteit: *Diversiteit gaat over de verschillen tussen mensen die betrokken zijn bij een voedselgemeenschap. Denk aan verschillen in leeftijd, inkomen, culturele achtergrond, opleiding, gezinssituatie, gezondheid of voedselcultuur. Diversiteit beschrijft wie er aanwezig is, maar zegt op zichzelf nog niets over hoe welkom of gelijkwaardig mensen zich voelen.*

Inclusiviteit: *Inclusiviteit is het proces waarin mensen met verschillende achtergronden daadwerkelijk kunnen meedoen, invloed hebben en zich erkend voelen. Een inclusieve voedselgemeenschap sluit aan bij uiteenlopende behoeften, maakt ruimte voor verschillende vormen van deelname en waardeert verschillende kennis, ervaringen en voedselculturen. Inclusiviteit is daarmee geen einddoel of eigenschap van een tuin, maar iets waar je als gemeenschap voortdurend samen aan werkt.*

Voedselcultuur / voedselpraktijk: *Met een voedselcultuur bedoel ik alle gewoontes en voorkeuren rondom eten. Denk aan welke groenten mensen gewend zijn te eten, hoeveel tijd ze hebben om te koken, waar ze boodschappen doen, met wie ze eten, hoeveel geld beschikbaar is en welke smaken, recepten en tradities belangrijk zijn. Dit gaat verder dan culturele verschillen, het gaat over kookvaardigheden en dagelijkse routines.*

Inspirerende links

KENNISBANK

Deze kennisbank van **Sociale Voedseltuinen Nederland** staat vol met materialen en tips over het versterken van de sociale participatie in een voedselinitiatief.

...ione

EERLIJK LOON

solidaire betaalsystemen, uitgelegd door Elsje Hageraats

$500

LUISTERTIP

Podcast over het bouwen van een veilige inclusieve omgeving op een buurttuin, in dit geval midden in een wijk in Leeuwarden.

COLLECTIEVE KRACHT

Een webinar met voorbeelden uit de wetenschap en van o.a. de voedseltuin de Pluimerije en CSA Kansrijk over financieringsmodellen en inclusieve voedsel-gemeenschappen

CONSTRUCTIES

Een compleet overzicht van financieringsconstructies van lokale voedselinitiatieven.

OIEN

oinweononwu

$500

SQUAREWISE

Heb je ondersteuning nodig in een samenwerking met de gemeente, een lokaal ecosysteem opzetten of anders? Neem contact op met Squarewise.

LEREND NETWERK

Jouw ervaringen delen of vragen stellen? Dat kan in deze chat (SIGNAL) met tuinders!

→ ***sharing is caring***